

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПРВ СОВЕТ

КИТАНОВСКИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 15191/12)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

22 јануари 2015

Оваа пресуда ќе стане конечна под околностите поместени во член 44 став 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

Во случајот на Китановски против поранешна Југословенска Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Прв совет) заседавајќи во совет составен од:

Isabelle Berro-Lefèvre, *претседател*,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyeu,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Erik Møse,

Ksenija Turković,

Dmitry Dedov, *судии*,

и Søren Nielsen, *секретар на Советот*,

Заседавајќи на нејавна седница на 16 декември 2014,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на тој датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот започна со жалба (бр.151191/12) против поранешна Југословенска Република Македонија, поднесена до Судот согласно членот 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (“Конвенцијата“) од страна на двајца македонски државјани, г-дин Александар Китановски (“првиот жалител“) и г-дин Тихомир Китановски (“вториот жалител“) на 9 март 2012. Вториот жалител му е татко на првиот жалител.

2. Жалителите беа застапувани пред Судот од г-дин В. Китановски и г-дин Т. Китановски соодветно, адвокати од Скопје. Македонската Влада (“Владата“) беше застапувана од страна на нејзиниот агент, г-дин К.Богданов.

3. Жалителите наведоа дека за време на инцидентот кој се случил на 10 јуни 2009 година, полициски службеници го довеле во опасност животот на првиот жалител, лошо го третирале, како и дека немало ефикасна истрага за настанот.

4. На 12 октомври 2012 претседателот на Првиот совет одлучи да ја достави жалбата до Владата. Исто така, беше одлучено да се примени членот 41 од Деловникот на Судот и на жалбата да ѝ се даде приоритет.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

5. Првиот жалител е роден во 1988 година. Двајцата жалители живеат во Скопје.

A. Полициската потеря и апсењето на првиот жалител

1. Властина верзија на настаните

6. На 10 јуни 2009 околу 1:30 часот по полноќ, првиот жалител, возејќи автомобил кој му припаѓал на вториот жалител, се враќал кон дома од дискотека. Во центарот на Скопје, двајца сообраќајни полициски службеници (Ј.Б. и Ј.А.), кои биле во униформа и овластени по закон да вршат сообраќајни застанувања (Наредба бр.1493 од 9-10 јуни 2009), му наредиле, употребувајќи батерија, на првиот жалител да го сопре возилото за рутинска контрола. Наместо да застане, првиот жалител завртел со У-потег и забрзал. Ј.Б. и Ј.А. го следеле во полициско возило со активни сирени и визуелни предупредувања. Четири полициски возила и неколку возила на специјалната мобилна полициска единица “Алфи” се вклучиле во потерата. Во потерата биле вклучени петнаесет полициски службеници.

7. Полициско возило со вклучени ротациони светла било употребено за да се блокира улицата со цел да се сопре првиот жалител. Тој, сепак, ја заобиколил блокадата. Продолжил да вози со голема брзина. Ова било потврдено со писмени изјави дадени од неколку полициски службеници

(види став 16, 18 и 19 подолу), како и со писмото од 21 ноември 2009 кое Министерството за внатрешни работи го пратило до Хелсиншкиот комитет како одговор на нивното барање за информации.

8. Формирана била втора блокада. Првиот жалител се обидел да ја заобиколи качувајќи се на тротоарот од левата страна на улицата, каде, како што наведе Владата, З.Г., полициски службеник од единицата “Алфи“, кој стоел на спротивната страна од улицата до блокадата, испукал два истрели од автоматска пушка во правец на десното предно тркало на автомобилот (види став 16 подолу). З.Г., кому наводно автомобилот му се приближувал, скокнал во страна за да избегне удар од возилото. Изгубил рамнотежа и, додека паѓал, испукал два истрели од пиштолот во правец на десното задно тркало на автомобилот (види став 17 подолу). Како што е посочено во писмото од 21 ноември 2009 (види став 7 погоре), куршумите испукани од З.Г. го погодиле возилото, со тоа што еден куршум го погодил задниот дел помеѓу задната врата и покривот. Како резултат на тоа, се скршил страничниот прозорец. Вториот куршум поминал низ задната врата и задното седиште на автомобилот и завршил во предното патничко седиште.

9. Возилото на првиот жалител застанало 100 метри по уличната блокада. Според писмото од 21 ноември 2009, полициските службеници се приближиле до возилото на првиот жалител. Еден од нив вперил пиштол во негов правец.

10. И.А., полициски службеник од единицата “Алфи“ ја отворил вратата на возилото. Бидејќи првиот жалител не излегол, му ја свиткал раката зад грб, го извлекол од возилото и го легнал на улицата. М.Б., полициски службеник од единицата “Алфи“, пристигнал и му ставил лисици на првиот жалител. Владата достави копии од извештате кои И.А. и М.Б. ги поднеле на 10 јуни 2009 до Министерството за внатрешни работи во врска со употребата на средства за присилба (види став 20 подолу). Според Владата, имало преку дваесет

полициски службеници присутни на местото на настанот коишто го гледале апсењето на жалителот.

2. Верзија на настаните на жалителите

11. Во својата жалба, жалителите навеле дека во 2:15 часот по полноќ на 10 јуни 2009 првиот жалител, возејќи го автомобилот на вториот жалител, поминал покрај сообраќајна полициска патрола и започнал да вози во рикверц со цел да стигне до ресторан за брза храна. Полициските службеници од мобилната единица “Алфи” започнале да го бркаат во полициска кола низ улиците на Скопје. Била поставена улична блокада со необележано возило со цел да биде запрен. Откако ја заобиколил блокадата, полициските службеници започнале да пукаат на возилото со пиштол и автоматска пушка рафално “ без никаква причина – само можеби затоа што избегнал рутинска патролна контрола и не застанал на блокадата од необележани возила поставена од единицата “Алфи”. Како резултат, возилото било оштетено (види став 8 погоре).

12. Првиот жалител го сопрел возилото откако полицијата испукала истрели. Бил извлечен од возилото од страна на неколку полициски службеници, кои започнале да го удираат низ целото тело. Тој бил удиран со палки, и удиран во лицето, главата, stomакот и грбот. Му биле ставени лисици и тепањето продолжило и по тоа.

Б. Други релевантни настани од 10 јуни 2009

1. Лекарски преглед на првиот жалител

13. По апсењето, првиот жалител бил однесен во болница за испитување на крв и урина. Потоа бил однесен во полициска станица. Бил ослободен во 13:00 часот. По пуштањето, тој отишол во Здравствениот центар во Скопје, каде му била издадена лекарска потврда во 14:26 часот истиот ден, а во која биле наведени следниве повреди: контузија на грбот и левиот преден дел на рака, како и гребнатини на

грбот и челото (*contusio corporis et antebrachii L; dex. et regio dorsi cum; excoriations regio dorsi et frontis*). Во потврдата понатаму се дава опис на настаните како што биле опишани од првиот жалител, имено дека тој претрпел повреди како резултат на напад од полициски службеници кој се случил околу 03:00 часот тој ден.

2. Лекарски преглед на З.Г.

14. На 10 јуни 2009 З.Г. бил примен во Здравствениот центар во Скопје, каде било дијагностицирано дека се жали на повреди на главата и модринки на торзото. Како што е наведено во потврдата издадена на тој датум во 04:36 часот, тој бил повреден од пад на чакал. Се жалел на главоболка, болки во градите и гадење. Истите симптоми биле потврдени и во уште една лекарска потврда од тој датум.

В. Релевантни документи во врска со настаните од 10 јуни 2009

1. Писмени изјави од полициските службеници во врска со настаните од 10 јуни 2009

15. Владата поднесе копии од писмени изјави дадени од над дваесет полициски службеници кои земале учество или на друг начин биле сведоци на полициската потеря и апсењето на првиот жалител на 10 јуни 2009. Сите изјави, освен изјавата на М.Д. (види став 18 подолу) биле дадени на 10 и 11 јуни 2009. Сите ги потврдуваат настаните опишани погоре (види ставови 6-10 погоре).

16. Релевантните делови од изјавата на М.Д. се:

“Откако добивме информација дека возилото се движи со голема брзина... Алфа-56 соопшти дека (возилото) не застанало на нивен знак и дека (се движи кон) двајца колеги со цел да избега.. ние поставивме... возило со означени светлосни сигнали да ја блокираме улицата и го напуштивме возилото носејќи полициски елеци со цел да го застанеме возилото и да го уапсиме (возачот).

КИТАНОВСКИ ПРОТИВ ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ПРЕСУДА

Во еден момент видовме дека возилото се приближува со голема брзина. Сигнализиравме со светла дека возилото треба да застане. Тогаш сфатив дека возилото нема да застане и дека вози накај мојот колега З. (З.Г.) со намера да го удри и повторно да избега. Со цел да со спречам (возачот) од бегство, испукав од автоматска пушка... (Испукав) два истрела кон десното предно тркало. Во тој момент видов дека мојот колега З. имаше скокнато во страна и избегна да биде удрен од возилото. Додека паѓаше, испука два истрели од својот службен пиштол...

Кога заврши потерата и (првиот жалител) беше под контрола, колегата З. се пожали дека има тешка главоболка и болка во грбот и почна да повраќа. Го одвезов со службено возило во Градската болница... “

17. Релевантните делови од изјавата на З.Г. се како што следува:

“ Го видов возилото како вози во мој правец со голема брзина и без да застане на нашето сигнализирање со светло, забележав дека (возачот) возеше накај тротоарот каде што стоев со намера да ме удри за да избега; се обидов да избегнам да бидам удрен, но се лизнав; додека паѓав испукав два истрели од службениот пиштол ... нишанејќи кон задното десно тркало... “.

18. На 2 јули 2009 М.Ду., полициски службеник, навел:

“... Алфа 56 соопшти дека автомобилот не застанал на нивниот сигнал и со намера да удри двајца колеги кои се обиделе да го запрат (возилото), (возачот) продолжил да вози и избегал. По соопштението, јас, како возач на возилото, со вклучени светлосни и звучни сигнали, формирав соодветна блокада... Го видовме возилото како вози кон нас со прекумерна брзина, не кочеше, туку се качи на тротоарот со цел да ја избегне нашата блокада; возеше во насока на нашиот колега З.Г. со цел да го удри и да овозможи (возачот) да избега. Тим лидерот М.Г., свесен дека животот на колегата е во опасност, испука два истрела целејќи кон гумите. Возилото продолжи да се движи со голема брзина (околу 130–140 км на час) кон мојот колега З. кој застана настрана... и додека паѓаше, испука два истрели кон задната гума... “

19. И.А., И.Ј. и Т.Д., полициски службеници, потврдиле дека првиот жалител не го запрел возилото и ја заобиколил првата блокада, доведувајќи ги во опасност животите на полициските службеници. Во таа насока Т.Д. изјавил:

“... Го поставивме нашето возило ... на средина на улицата со активни визуелни предупредувачки светла за да формираме блокада со цел да го застанеме возилото, кое возеше накај нас со голема брзина. Беше следено од пет возила со активни предупредувачки светла. Кога возилото пристигна пред нас возачот не ја намали својата брзина, туку направи остро свртување во лево, загрозувајќи ја нашата безбедност, помина покрај нас...”

20. Релевантните делови од извештајот кој И.А. и М.Б. го поднеле до Министерството за внатрешни работи во врска со употребата на средства на присилба се како што следува:

“... Затоа што [првиот жалител] пасивно се противеше на [апсење] непочитувајќи ги нашите наредби да излезе од возилото, јас (И.А.) ја отворив вратата од возилото и ја свиткав неговата лева рака; тој беше извлечен од возилото и присилен да легне на земја. (Првиот жалител) продолжи да пружа отпор сè додека колегата М.Б. не пристигна и не му стави лисици.

“...[Првиот жалител] даваше отпор преку непочитување на нашите наредби, лисиците беа употребени затоа што колегата И.А. не беше во можност сам да му стави лисици.”

21. И И.А. и М.Б. изјавиле дека првиот жалител немал видливи повреди.

22. Полициските службеници М.М., А.А. и Д.С. изјавиле дека возилото на првиот жалител било застанато околу 02:20 часот.

2. Жалба на првиот жалител до Народниот правобранител

23. На 15 јуни 2009 првиот жалител го пријавил инцидентот од 10 јуни 2009 до Народниот правобранител, Во писмото, тој тврдел дека:

“... пред да стигнам до ресторанот за брза храна, забележав дека зад мене вози полициски автомобил. Тогаш забрзав бидејќи се плашев да застанам затоа што малку имав малку пиено и се плашев дека може да ми ја одземат возачката дозвола...Додека возев, полицијата постави неколку блокади кои успешно ги избегнав, но на крајот бев сопрен. Пред да бидам сопрен, не знам зошто, полицијата пукаше рафално”.

24. Тој се пожалил дека полицијата ги пречекорила своите овластувања со употребата на огнено оружје и со тепањето. Што се однесува до наводната полициска бруталност, тој изнел дека:

“Откако излегов од возилото, бев брутално нападат од седум или осум службеници, кои сурово ме тепаа и покрај фактот што не пружав отпор...тепањето траеше 4-5- минути и откако ми ставија лисици продолжија да ме тепаат...”

25. Тој понатаму изјавил:

“Нема основ нивното (на полициските службеници) тврдење дека сум го загрозил животот на полицискиот службеник и дека заради тоа другите (полициски службеници) употребиле огнено оружје. Сметам дека тоа е само фарса за да се оправда пукањето и тепањето.”

3. Извештај за процената дали употребата на физичка сила од страна на полициските службеници М.Д., И.А., М.Б. и З.Г. била оправдана

26. На 3 јули 2009 надреден полициски службеник од мобилната полициска единица “Алфи” составил извештај во врска со употребата на сила за време на инцидентот од 10 јуни 2009. Според извештајот, полициската потеря започнала откако возачот (првиот жалител) одбил да го запре возилото по сигнализирање од страна на сообраќајните полициски службеници. Во обидот да се сопре возилото биле употребени сирени и визуелни предупредувања со полициски возила и полициски службеници кои носеле полициски елечи. Наместо тоа, првиот жалител возел со голема брзина во правец на полициските службеници “со цел да ги повреди и да избега”. За да “го оневозможат возилото и да го запрат првиот жалител да избега”, М.Д. испукал два истрели кон десната предна гума и З.Г. испукал два истрели во насока на задната десна гума. Откако првиот жалител одбил да го напушти возилото, кое запрело 100 метри од блокадата, И.А. и М.Б. употребиле сила да го совладаат неговиот отпор, имено ја свиткале неговата рака и му ставиле лисици. Извештајот заклучува дека:

“Врз основа на службените извештаи и обавениот разговор (не се наведени повеќе детаљи) во врска со одредени релевантни факти и имајќи го предвид фактот дека [првиот жалител] ги загрозил животите на полициските службеници преку обидот да ги удри со цел да избега, сметам дека употребената физичка сила, (имено) виткањето на неговата рака и лисиците... како и истрелите испукани кон возилото... се оправдани согласно член 27 од Уредбата за употреба на средства за прислба и огнено оружје (види став 44 подолу)“.

4. Експертски извештај од 14 јули 2009

27. На 14 јули 2009 Министерството за внатрешни работи изготвило експертски извештај, според кој два куршуми биле испукани од пиштолот на З.Г. и два куршуми од автоматската пушка на М.Д. Куршумот од задниот дел на предното патничко седиште од возилото управувано од првиот жалител бил испукан од пиштолот на З.Г. Со тестовите за присуство на алкохол во крвта и урината се потврдило ниво на алкохол во крвта од 0.50 и 0.40 промили (во писмото од 21 ноември 2009 (види погоре) се наведува ниво на алкохол во крвта од 0.80 промили) кај првиот жалител. Во крвта на З.Г. и М.Д. немало присуство на алкохол.

Г. Кривична пријава од првиот жалител

28. На 14 јули 2009 вториот жалител, во име на првиот жалител, поднел кривична пријава до јавниот обвинител против неидентификувани полициски службеници заради загрозување, мачење и нечовечко однесување. Во пријавата, вториот жалител изнел фактички преглед на настанот и навел дека откако ја заобиколил блокадата формирана од полициско возило, засегнатите службеници започнале да пукаат на неговото возило “без никаков повод – само можеби затоа што ја избегнал рутинската патролна контрола и не застанал на блокадата поставена од полицијата“. Меѓу другото, во пријавата е наведено:

“Откако возилото застана, полициските службеници го извлекле (првиот жалител) од возилото, потоа поголема група на полициски службеници дошле и сите започнале да го удираат по целото тело со

палки, тупаници и клоци. Потоа, го прашале зошто не застанал како што било наредено од страна на полициската патрола... еден од полициските службеници од единицата „Алфи“ му наредил (на првиот жалител) да го напушти Скопје затоа што ќе го тепа секој пат кога ќе го види. По (првичното) тепање, на (првиот жалител) му биле ставени лисици и продолжиле да го тепаат по целото тело“.

29. Првиот жалител поднел копија од лекарска потврда од 10 јуни 2009 (види став 13 погоре) копија од рентген снимка од истиот датум, девет фотографии и експертски извештај во врска со штетата на возилото.

30. На 20 октомври 2009, А.М., јавниот обвинител кој постапувал по пријавата на првиот жалител, го контактирал Министерството за внатрешни работи со цел да добие информации во врска со идентитетот на полициските службеници инволвирани во настанот од 10 јуни 2009 и други релевантни материјални докази. На 13 јануари 2010 Министерството за внатрешни работи доставило до јавниот обвинител копија од кривичната пријава која ја поднеле против првиот жалител за “напад врз службено лице при вршење на неговите должности“ (види став 36 подолу).

31. Помеѓу 31 март 2010 и 21 јуни 2011, првиот жалител се обратил до јавниот обвинител во четири наврати, барајќи поведување на кривична постапка како што е предвидено со закон. Со писма од 7 декември 2010 и 1 јуни 2011, тој понатаму го информирал јавниот обвинител за идентитетот на З.Г., М.Д., Ј.Б., И.А. и .М.Б., кој во меѓувреме го имал откриено.

32. Со писмо од 23 септември 2011, А.М. го известил првиот жалител дека:

“... нема основа за постапување од страна на јавниот обвинител.. заради отсуство на сомнение дека полициските службеници се виновни и дека сториле кривично дело кое се гони по службена должност“.

33. Немало поука по однос на тоа дали првиот жалител може да го превземе гонењето.

34. На 23 јануари 2013 А.М. (види став 30 погоре) донел одлука со која ја одбил кривичната пријава поднесена во име

на првиот жалител, врз основа на тоа дека посочените кривични дела не се дела за кои се гони по службена должност. Врз основа на кривичната пријава на првиот жалител и одговорот на Министерството од 13 јануари 2010 (види став 31 погоре), јавниот обвинител утврдил дека откако првиот жалител ја заобиколил блокадата (со качувањето на тротоарот на левата страна на улицата) и продолжил да вози кон З.Г., и М.Д. и З.Г. испукале четири истрели “со цел да го сопрат возилото” ... и тогаш првиот жалител застанал, но одбил да излезе од возилото, како што било побарано од полициските службеници, заради што дозволена физичка сила била употребена од страна на полициските службеници И.А. и М.Б. со цел да го неутрализираат и уапсат.“ Врз основа на предметното досие против првиот жалител (види став 36 подолу), јавниот обвинител заклучил дека полициските службеници постапиле согласно законот и членот 27 став 1 од Уредбата во врска со употреба на средства на присилба и огнено оружје со цел “да спречат сторител на тешко кривично дело, имено Александар Китаноски, од бегство. За ова конкретно дејствие, поднесена е кривична пријава (против првиот жалител) за кој ова обвинителство смета дека е виновен“.

35. Јавниот обвинител понатаму нашол дека, врз основа на изјавите на И.А. и М.Б. дадени во случајот против првиот жалител, првиот жалител се противел на апсењето и дека употребената сила против него била оправдана. Следствено, нема основа за нивно гонење.

Д. Кривична пријава против првиот жалител

36. На 29 септември 2009 Министерството за внатрешни работи до јавниот обвинител поднело кривична пријава против првиот жалител за напад на полициски службеник во вршењето на неговите должности. На 1 април 2011 година, јавниот обвинител поднел обвинение против првиот жалител.

37. На 3 декември 2013 Основниот суд Скопје, во присуство на првиот жалител и А.М., како застапник на обвинителството, нашол дека првиот жалител е виновен за напад на полициски службеник при вршење на работи на јавна безбедност што се однесуваат на фаќање на сторител на кривично дело. Исто така, тој бил осуден на условна осуда од една година и шест месеци. Судот нашол дека тој ја заобиколил блокадата со качување на тротоарот од левата страна на улицата, возејќи кон З.Г., кој, во тој момент, стоел на тротоарот. Со цел да одбегне удар од возилото, З.Г. отскокнал во страна, како резултат на што претрпел повреда на главата и модринки на торзото. З.Г. не се приклучил кон кривичното гонење и се откажал од правото на оштетно побарување кон првиот жалител. Како што е наведено во пресудата, З.Г. дал две изјави во врска со настанот. Во изјавата од 13 декември 2011, тој рекол дека во релевантниот период стоел на левата страна од улицата, додека во изјавата од 8 февруари 2013 посочил дека возилото на првиот жалител ја заобиколило блокадата на десната страна од улицата, качувајќи се на тротоарот каде тој (З.Г.) стоел. Судот извел вербални докази од првиот жалител, Д.М., И.А., М.Б., Б.Ј. и ги извел како докази извештаите и лекарските потврди наведени погоре (види ставови 13, 14, 26 и 27).

38. На судењето, првиот жалител тврдел дека за време на потерата тој заобиколил две блокади со качување на тротоарот од левата страна на улицата, каде не стоел полициски службеник. Следствено, со избегнувањето на блокадата, тој ниту повредил ниту загрозил живот на полициски службеник. Судот ја отфрлил одбраната од причини што му оди во прилог на обвинетиот.

39. Првиот жалител ја обжалил пресудата. Вишото јавно обвинителство предложило Апелациониот суд да ја прифати жалбата.

40. На јавната седница која се одржала на 19 март 2014, Апелациониот суд ја прифатил жалбата на првиот жалител и го вратил случајот на повторно разгледување. Тој нашол дека

првостепената пресуда е нејасна и дека одредени факти немаат основа во изведените докази. Нашол дека не биле изведени доволно докази во врска со тоа кое кривично дело наводно го сторил жалителот. Понатаму, се осврнале на спротиставените изјави на З.Г. во врска со неговата положба на улицата кога првиот жалител ја заобиколил втората блокада. Бидејќи не биле утврдени релевантни факти со доволна јасност, судот не бил во можност да утврди дали првиот жалител имал намера да го стори кривичното дело за кое бил обвинет.

41. Кривичната постапка е сè уште во тек пред судечкиот суд.

II. РЕЛЕВАНТЕН МЕЃУНАРОДЕН МАТЕРИЈАЛ

A. Основни принципи за употреба на сила и огнено оружје од страна на службеници за спроведување на законот на Обединетите нации

42. Во релевантните делови на овие принципи, кои беа усвоени од Осмиот конгрес на Обединетите нации за спречување на криминалот и третман на сторителите, одржан во Хавана (Куба) од 27 август до 7 септември 1990, се предвидува следното:

“ ...

9. Службениците за спроведување на законот нема да употребат огнено оружје против лица, освен за самоодбрана или одбрана на други од непосредна закана за смрт или сериозна повреда, за да превенираат сторување на особено тешки кривични дела кои вклучуваат сериозна закана по живот, за да уапсат лице од кое доаѓа таквата опасност и која се спротивставува на нивното овластување, или да спречат негово бегство, само доколку помалку екстремни мерки не се доволни за да се постигнат овие цели. Во секој случај, намерната смртоносна употреба на огнено оружје може да се употреби само кога е строго неизбежна со цел заштита на животот.

10. При околностите предвидени со принципот 9, службениците за спроведување на законот ќе се идентификуваат како такви, и ќе

дадат јасно предупредување за нивна намера за употреба на огнено оружје, со доволно време за предупредувањето да биде примено, освен доколку таквиот начин несоодветно би го ставил службеникот за спроведување на законот во опасност, или би се создал ризик од смрт или сериозна повреда на други лица, или истиот би бил очигледно несоодветен или беспредметен во околностите на настанот“.

Б. Извештај до Владата на „поранешна Југословенска Република Македонија“ за посетата на „поранешна Југословенска Република Македонија“ од страна на Европскиот комитет за превенција од мачење и нечовечно или понижувачко однесување или казнување (CPT) од 21 септември до 1 октомври 2010, CPT/Inf (2012) 4, 25 јануари 2012

43. Релевантните делови од извештајот на CPT од 2012 следуваат како подолу:

“10. CPT забележува дека бројот на наводи за нечовечно однесување од страна на службеници за спроведување на законот, како и сериозноста на таквите наводи, е намален од претходните посети. Сепак, во рамките на посетата од 2010, значителен број од интервјуираните лица од страна на делегацијата наведоа дека со нив лошо постапувале полициски службеници, особено цивилни криминалистички инспектори и членови на мобилните тимови „Алфи“ во Скопје. Наводното лошо постапување се состоело од удари и клоци по телото и главата, како и употреба на палки. Во најголемиот број случаи наводниот лош третман беше укажано дека се случувал во канцелариите на криминалистичките инспектори во полициските станици (и се чини дека е поврзан со изнудување признанија од страна на осомничените) или за време на трансферите од местото на апсење до полициските станици...”

III. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

Уредба за употреба на средства на присилба и огнено оружје, Службен весник бр.22/1998)

44. Релевантните одредби од Уредбата се:

Член 4

„Кога постојат можности за употреба на повеќе средства на присилба, ќе се употреби средството за присилба кое со оглед на настанатата ситуација нема да предизвика штета или штетата ќе биде минимална“.

Член 11

„Овластено службено лице по претходно предупредување може да употреби гумена палка или физичка сила заради совладување на отпор на лице кое го нарушува јавниот ред и мир или лице кое треба да се приведе, задржи или лиши од слобода, а истото дава отпор, заради одбивање напад од себе, од друго лице или од објект што се обезбедува, како и заради присилно отстранување на лице од определено место или лице кое не постапува по наредба на овластено службено лице.“

Член 12

„Како употреба на ... физичка сила... се смета зафаќање со раце или други вештини на самоодбрана или за напад со кои се присилува на послушност лицето во случаите од член 11 на оваа Уредба.“

Член 13

“ ...

(2) Отпорот може да биде активен и пасивен.

...

(4) Пасивен отпор постои кога лице нема да се одзве на наредба на овластено службено лице или ќе се стави во таква положба ...со кое го оневозможува извршувањето на службените дејства.“

Член 18

“(1) Средства за присилно запирање на моторни возила (“ежеви”) можат да се употребат кога е потребно да се запре возило со кое бега лице затечено во вршење на кривично дело за кое е пропишана казна затвор од мајмалку пет години или да се спречи бегство на затвореник или лице против кого има валиден налог за апсење во врска со такво кривично дело, а кое претходно на не го сопрело возилото на пропишан знак на овластеноо службено лице.

(2) При поставување на средствата од став 1 на овој член на патот на примерна оддалеченост треба да бидат поставени сообраќајни знаци за предупредување а по потреба и предупредувачки средства.

Член 22

“(1) Овластеното службено лице, ак осо други средства на присилба не може да го заштити животот на граѓанинот или да одбие од себе непосреден напад со кој се загрозува неговиот живот, ќе употреби огнено оружје ако физички е нападнато на начин или со средство (оружје, опасно орудие, или друг сличен предмет со кој може да се загрози животот) кое претставува непосредна опасност по животот...

(2) Пред употреба на огнено оружје лицето гласно се предупредува за тоа.

...”

Член 24

“Кога лице затечено во вршење на кривично дело за кое е пропишана казна затвор во траење од најмалку пет години, или лице лишено од слобода, односно за кое е издаден налог за лишување од слобода заради извршување на вакво кривично дело бег, овластеното службено лице ќе употреби огнено оружје за да го спречи бегството ако претходно:

...

- се обидел да го фати со истовремено извикување “ Стој, или ќе пукам!”. Ако лицето не застане, овластеното службено лице ќе го повтори повикот и ако при повторениот повик лицето не застане овластеното службено лице ќе употреби огнено оружје , настојувајќи првенствено да се онеспособи лицето. ...”

Член 27

“(1) Овластено службено лице кое употребило средство на присилба или огнено оружје поднесува писмен извештај на непосредно повисокиот одговорен работник кој ја оценува основаноста, оправданоста и правилноста на употребата.“

ПРАВО

I. НАВОДНИ ПОВРЕДИ НА КОНВЕНЦИЈАТА

45. Жалителите се жалеле согласно членот 3 од Конвенцијата дека животот на првиот жалител бил доведен во опасност, како и дека тој бил лошо третиран од страна на

полициските слубеници, кои го тепале со палки, го удирале и клоцале по лицето, главата, стомакот и грбот. Тие понатаму се жалеле според овој член дека немало ефективна истрага за наводите. Тие се жалеле и дека немало ефективен лек во врска со нивните жалби според членот 3 од Конвенцијата, потпирајќи се на членот 13. Конечно тие се жалеле и според член 6 на правото на пристап до суд со оглед на неотфрлањето на кривичната пријава од страна на јавниот обвинител со формално решение. Судот смета дека последниот жалбен навод треба да се испита според членот 13 од Конвенцијата, бидејќи се однесува на особен аспект на правото на ефективен правен лек според оваа одредба. Понатаму смета дека жалбата на жалителите што се однесува на опасноста по живот за првиот жалител треба да се испита според членот 2 од Конвенцијата. Членот 2 (чија применливост Судот ќе ја испита, види подолу), членовите 3 и 13 од Конвенцијата гласат:

Член 2

“1. Правото на живот на секој човек е заштитено со закон. Никој не може намерно да биде лишен од живот, освен со извршување на смртна казна, изречена со судска пресуда, со која е прогласен за виновен за кривично дело кое, според законот, се казнува со таква казна.

2. Се смета дека одредбите на овој член не се повредени доколку смртта настапила како резултат на апсолутно потребна употреба на сила:

- (а) во одбрана на секој поединец од незаконско насилство;
- (б) При апсење според закон или спречување на бегство на лице уапсено врз основа на закон;
- (в) При законско спречување на немир или бунт.”

Член 3

“Никој не смее да биде подложен на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.”

Член 13

“Секој човек, чии права и слободи признати со оваа Конвенција се нарушени, има право на жалба пред националните власти, дури и тогаш кога повредата на овие права и слободи ја сториле лица при вршење на службена должност.”

А. Допуштеност

1. Статусот на жртва на вториот жалител

(а) Поднесоци на страните

46. Владата го оспори статусот на жртва на вториот жалител, тврдејќи дека тој не е директно засегнат од обжалените настани.

47. Жалителите не дадоа коментар.

(б) Оцена на Судот

48. Помеѓу страните не е спорно дека обжалените настани се однесуваат само на првиот жалител. Тоа што вториот жалител бил сопственик на возилото употребено од првиот жалител во настанот, како и тоа што му е татко, не му го дава статусот на жртва во врска со жалбите поднесени до Судот. Вториот жалител не бил директно засегнат од дејствијата и/или пропуштањата во односниот случај (види *Amuur v. France*, 25 јуни 1996, § 36, *Извештаи за пресуди и одлуки 1996-III*). Уште повеќе, нема посебни околности во поглед на својството на првиот жалител којшто бил директна жртва на обжалените настани да се појави пред Судот.

49. Следи дека делот од жалбата кој се однесува на вториот жалител не е компатибилен *ratione personae* со одредбите на Конвенцијата во смисла на членот 35 § 3 (а) и мора да биде одбиен согласно член 35 § 4.

2. Применливост на членот 2 од Конвенцијата

(а) Поднесоци на страните

50. Владата тврдеше дека членот 2 не е применлив во односниот случај. Огненото оружје било употребено во самоодбрана и крајна нужда откако првиот жалител ја одминал втората блокада и го ставил во опасност животот на полицискиот службеник. Притоа, полициските службеници се однесувале со крајно внимание, не го загрозиле животот ниту на првиот жалител ниту на некој друг полициски службеник. Тоа било демонстрирано преку фактот дека полициските службеници целеле само кон гумите на возилото на првиот жалител.

51. Првиот жалител не даде коментар.

(б) Оцена на Судот

52. Според судската пракса на Судот, само во исклучителни околности дејствијата на државните агенти кои не резултирале со смрт може да доведат до повреда на членот 2 на Конвенцијата. Точно е дека кривичната одговорност на засегнатите при употребата на сила не е во прашање при постапката поведена согласно Конвенцијата. Сепак, степенот и видот на употребена сила и намерата или целта зад употребата на сила може, помеѓу останатите фактори, да биде релевантна при оцената дали во конкретен случај дејствијата на државните агенти со кои е нанесена повреда, но не и смрт, се такви да ги подведат фактите под делокругот на заштита кој го дава членот 2 од Конвенцијата, имајќи ги предвид темата и целта на тој член. Скоро во сите случаи каде лице е наводно нападнато или малтретирано од страна на полиција или војска, нивните наводи би биле испитани согласно членот 3 од Конвенцијата (види *Sašo Gorgiev v. Republic of Macedonia*, бр.49382/06, § 36, ECHR 2012 (извадоци), и цитираните референци).

53. Во односниот случај, употребата на огнено оружје против првиот жалител не била смртоносна. Ова, сепак, во

принцип не го исклучува испитувањето на неговите наводи според членот 2, чиј текст, читан во целост, демонстрира дека тој покрива не само намерно убивање, туку и ситуации каде е дозволено да се употреби сила што може да резултира, како ненамерен исход, со лишување од живот (види *İlhan v. Turkey* [GC], бр.22277/93, § 75, ECHR 2000-VII). Всушност, Судот веќе испитувал жалби под оваа одредба, каде наводната жртва не починала како резултат на обжаленото однесување (види *Sašo Gorgiev*, цитиран погоре, § 38, и *Makaratzis v. Greece* [GC], бр.50385/99, § 55, ECHR 2004-XI).

54. Она што Судот мора да го одреди во овој случај е дали силата употребена против првиот жалител била потенцијално смртоносна и какво влијание имало однесувањето на засегнатите полициски службеници, не само по неговиот физички интегритет, туку исто така и кон интересот кој правото на живот го заштитува.

55. По однос на фактите на случајот, не е спорно дека првиот жалител бил бркан од страна на голем број на полициски службеници (види став 6 погоре). Доказите поднесени до Судот сугерираат дека полицијата употребила огнено оружје со цел да го запре првиот жалител од бегство и да го уапси, како и да го спречи да го стави животот на други полициски службеници во опасност (види ставови 16, 20, 26 и 34 погоре). Според Владата, полицијата исто така прибегнала кон употреба на огнено оружје во самоодбрана (види став 50 погоре). Судот забележува дека сите погоре наведени случаи се примери кои се разгледувани во вториот став на членот 2, според кој прибегнување кон смртоносна, или потенцијално смртоносна, сила може да биде легитимно.

56. Судот понатаму забележува дека во постапката пред овој суд не биле поднесени докази дека полицијата, кога употребила огнено оружје, имала намера да го убие првиот жалител, ниту пак такво нешто беше сугерирано од страна на првиот жалител. Сепак, забележува дека фактот што тој не бил убиен се должи на среќна околност. Според расположливиот материјал, јасно е дека четири куршуми

биле испукани кон возилото на првиот жалител, од кои два биле испукани од автоматска пушка, а останатите два од пиштол. Сите целеле кон гумите на возилото. Не може да се утврди дали во тој момент автоматската пушка била сетирана за рафално испукување како што тврдел жалителот (види ставови 11 и 23 погоре). Што се однесува до употребата на автоматското пукање, Судот веќе наведе дека апсолутно е невозможно да се нишани со разумен степен на прецизност при употреба на автоматско оружје (види *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], бр.43577/98 and 43579/98, § 108, ECHR 2005-VII). Во секој случај, Судот забележува дека куршумите испукани од автоматската пушка никогаш не биле пронајдени, ниту пак била утврдена нивната траекторија. Тоа демонстрира слабо нишанење како и зголемен ризик од фатални последици. Двата куршуми испукани од пиштолот го погодиле задниот дел од возилото, а еден од нив го погодил возилото помеѓу задната врата и покривот. Како резултат, задниот прозорец се скршил. Вториот куршум влегол во задната врата од возилото, поминал низ задното седиште и завршил во предното патничко седиште. Во оваа смисла не е без значење тоа што З.Г., кога пукал кон возилото, не бил во неподвижна позиција за пукање (види ставови 8, 16, 17 и 18 погоре). Тоа несомнено влијаело врз прецизността на нишанењето, со оглед на фактот дека импактот на истрелите кои ги испукал следат со хоризонтална или нагорна траекторија на ниво на возачот на возилото, а не по надолна, како што би било очекувано доколку во гумите, и само во гумите биле стрелано од страна на полицијата.

57. Во светло на горните околности, и особено степенот и видот на употребената сила, Судот заклучува дека првиот жалител бил жртва на однесување кое, по својата природа, е способно да го стави неговиот живот во ризик, иако тој всушност преживеал. Оттука, членот 2 е применлив во односниот случај.

3. Заклучок

58. Владата не поднесе приговор во врска со допштеноста на жалбата по однос на првиот жалител.

59. Судот забележува дека таа не е очигледно неоснована во смисла на членот 35 став 3 (а) од Конвенцијата. Понатаму забележува дека таа не е недопуштена по било кој друг основ. Оттука, мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

1. Во врска со инцидентот со пукањето на 10 јуни 2009

(а) Поднесоци на страните

60. Првиот жалител повтори дека полицијата го довела неговиот живот во опасност без разумна основа за тоа.

61. Владата тврди дека откако првиот жалител не го сопрел возилото по сигнализирањето да го стори тоа од страна на униформираните полициски службеници, тие разумно се сомневале дека истото го вози лице кое е барано за кривично дело или кое се обидува да сокрие докази за кривично дело. Ова сомнение е разумно со оглед на тоа што стапката на кривични дела е многу повисока во ноктниот период, кога се случиле и критичните настани. За време на потерата, првиот жалител бил предупреден, со сирени и светлосни сигнали, да го сопре возилото, Биле формирани две блокади со активни предупредувачки светла со цел да се присили првиот жалител да запре. Како што е наведено погоре, огненото оружје било употребено во самоодбрана и крајна нужност како единствен разумен начин да се сопре автомобилот.

(б) Оцена на Судот

62. Судот повторува дека членот 2, кој го штити правото на живот и ги наведува околностите под кои лишувањето од живот може да биде оправдано, се рангира како една од најфундаменталните одредби во Конвенцијата. Ситуациите во кои лишувањето од живот може да бидат оправдани се

исцрпни и мора тесно да се толкуваат. Употребата на сила која може да резултира со лишување од живот мора да биде “апсолутно неопходна” за остварување на една од целите поместени во членот 2 став 2, под (а), (б) и (в). Овој термин подразбира дека кога се определува дали дејствијата на државата биле “неопходни во демократско општество” според ставовите 2 од членовите 8 до 11 од Конвенцијата, мора да се примени построг и поубедлив тест на нужност отколку што нормално би бил применет. Следствено, употребената сила мора да биде строго пропорционална на постигнувањето на дозволените цели. Во светло на значењето на заштитата која ја дава членот 2, Судот мора лишувањата од живот да ги подведе под највнимателна скрутинизација, особено онаму каде била употребена намерна смртоносна сила, земајќи ги во предвид не само дејствијата на агентите на државата кои реално ја употребуваат силата туку исто така и сите останати околности, вклучително и такви прашања како што се планирањето и контролата на дејствијата кои се испитуваат (види *Timus and Tarus v. the Republic of Moldova*, бр.70077/11, §§ 46 и 47, 15 октомври 2013, и *Esmukhambetov and Others v. Russia*, no.23445/03, § 138, 29 март 2011).

63. Судот веќе утврди (види став 57 погоре) дека, со оглед на контекстот во кој животот на првиот жалител бил во ризик, како и природата на оспореното однесување на државните агенти во прашање, фактите бараат испитување според член 2 од Конвенцијата. Според тоа, мора да се определи дали употребата од потенцијално смртоносна сила против првиот жалител била оправдана во околностите на случајот, во смисла на членот 2 став 2 (а) и (б) од Конвенцијата (види став 56 и 61 погоре).

64. Што се однесува до релевантните околности на инцидентот, Судот забележува дека досега немало судско одредување на фактите на односниот случај на национално ниво (за спротивното види *Makaratzis*, цитиран погоре, § 47). Кривичната пријава поднесена во врска со инцидентот

против полициските службеници не резултирала со никакви наоди ниту на факти а ниту на право од страна на домашните судови додека кривичниот случај против првиот жалител е сè уште во тек. При такви околности, Судот, при оцената на доказите, ќе го примени стандардот на докажување “надвор од разумно сомнение“. Таквото докажување следи од коегзистенцијата на доволно силни, јасни и меѓусебно надополнети заклучоци или слични неоспорени претпоставки за факти (види *Cobzaru v. Romania*, бр.48254/99, § 64, 26 јули 2007).

65. Судот забележува дека првиот жалител возел автомобил во центарот на Скопје кога се приближил до сообраќајна полициска патрола. Страните презентираа спротивставени верзии на настаните во поглед на тоа дали му било сигнализирано со батерија за да застане со возилото за рутинска инспекција. Сепак, првиот жалител прифати дека тој можеби избегнал рутинска контрола од страна на сообраќајна полициска патрола (види ставови 11 и 28 погоре). Наместо да застане, тој забрзал и продолжил да вози.

66. Пропуштањето на првиот жалител да го застане возилото предизвикало спонтанa потеря, која вклучила неколку полициски возила и најмалку петнаесет полициски службеници (види став 6 погоре). Судот не мора да утврди дали полицијата употребила сирени и визуални предупредувачки сигнали, како што тврди Владата (види став 6 погоре). Тоа е така затоа што првиот жалител бил свесен дека полициски автомобили биле вклучени во потерата (види став 11, 23 и 28 погоре). Тој не го запрел возилото и продолжил да вози со прекумерна брзина низ улиците на Скопје. При такви околности, полицијата употребила алтернативни мерки за да го присили првиот жалител да го запре возилото, имено тие поставиле две блокади, секоја од нив од по едно полициско возило (види ставови 7, 8, 11, 28 и 38 погоре). Двете блокади, како што било утврдено, се покажале несоодветни да го запрат првиот жалител, кој ги заобиколил во двата наврати. Судот не го занемарува фактот дека полицијата

немала доволно време да ги оценува сите параметри на ситуацијата, што довело до развој на настаните на кои тие биле повикани да реагираат без претходни подготовки.

67. Обжалениот инцидент на пукање се служил на втората блокада, кон која возилото на првиот жалител се приближувало со прекумерна брзина. Првиот жалител се обидел да ја одмине со искачување на тротоарот (види ставови 8, 34 и 38 погоре). Владата, потпирајќи се на материјал кој станал достапен во текот на домашната постапка (види ставови 16-22 и 26 погоре), навела дека притоа првиот жалител возел кон З.Г, член на мобилната полициска единица „Алфи“, кој стоел на тротоарот веднаш до блокадата. Во жалбата до народниот правобранител (види став 25 погоре) првиот жалител негирал дека му го загрозил животот на полициски службеник. Истоветно, во кривичната постапка против него, тој тврдел, поексплицитно, дека се качил на тротоарот “каде што не стоел ниту еден полициски службеник“. Од друга страна, во своите поднесоци до Судот првиот жалител не тврдел дека тој не возел кон З.Г. (види ставови 11 и 38 погоре). Пропустот на судечкиот суд да го утврди овој факт со доволна јасност било причина за Апелациониот суд во Скопје да го врати предметот на повторно разгледување. Повисокиот суд сметал дека овој факт е релевантен со цел да се утврди дали првиот жалител имал било каква намера да го стори односното кривично дело (види ставови 38 и 40 погоре).

68. Со оглед на наведеното, Судот не е во можност да утврди “надвор од разумно сомнение“ дали првиот жалител возел директно кон З.Г. кога ја одминал втората блокада. Било какви заклучоци во овој поглед, исто така, би прејудицирале во однос на тековниот кривичен предмет против жалителот. Сепак, овој факт во секој случај не е одредувачки фактор за односниот случај, кој се однесува на наводната одговорност на државата за употреба на огнено оружје од страна на полициските службеници.

69. Во оваа смисла Судот забележува дека Владата навела два основи за одбрана за да ја оправда употребата на огнено оружје: самоодбрана и крајна нужност (види став 50 погоре). Што се однесува до првата точка, Судот забележува дека нема тврдење дека М.Д. делувал во самоодбрана (види ставови 16-18 погоре) и, со оглед на потешкотиите при утврдувањето на фактите (види став 68 погоре), Судот не може да ги заснова своите наоѓања на наводите дека неговите дејствија биле предизвикани од потребата за заштита на животот и физичкиот интегритет на било кое трето лице. Од друга страна, што се однесува до З.Г., Судот забележува дека куршумите испукани од пиштолот на З.Г., за разлика од куршумите испукани од пушката на М.Д., завршиле во автомобилот на првиот жалител (види став 8 погоре). Судот смета дека е важно дека З.Г. пукал во автомобилот на првиот жалител откако тој веќе заминал после блокадата и оттука повеќе не можел да претставува закана за физичкиот интегритет. Ова е потврдено со насоката на куршумите и балистичкиот тест (види ставови 8 и 27 погоре). Соодветно, Судот не може да го прифати наодот на Владата дека З.Г. посегнал по огнено оружје во самоодбрана. Ниту пак имаше било каков доказ кој може да го наведе Судот на заклучок дека З.Г. пукал со искрено уверување дека животот и физичкиот интегритет на трето лице се во опасност.

70. Во поглед на тоа дали употребата на потенцијално смртоносна сила била неизбежна „со цел законско апсење“ на првиот жалител во смисла на подставот (б) од ставот 2 од членот 2, Судот повторува дека легитимната цел при вршење на законско апсење може да оправда ставање на човечки живот во ризик само при околности на апсолутна нужност. Смета дека во принцип не може да има таква нужност онаму каде е познато дека лицето кое треба да биде уапсено не е закана по животот или телото и не е осомничен да вршење на насилно дело, дури и доколку пропуштањето да се употреби смртоносна сила може да доведе до резултат да се изгуби

можноста да се уапси бегалецот (види *Nachova and Others*, цитирана погоре, § 95).

71. Изнесените докази пред Судот сугерираат дека првиот жалител го возел возилото со прекумерна брзина. Сепак, и покрај сè уште спорните инциденти кога тој поминал покрај блокадите, не беше поднесен доказ дека за време на потерата тој ги довел во ризик животите на полицајците или на други лица. Дополнително, на службениците од потерата не им била комуницирана никаква информација која би го поврзала првиот жалител или возилото со било каква кривична активност (види ставови 6 и 22 погоре), иако имало доволно време за таквата информација да се проследи. Контролниот центар, преку кој операцијата била организирана, не издал предупредување дека првиот жалител може да е вооружен или опасен (за спротивното види *Makaratzis*, цитиран погоре, § 64). При такви околности, фактот дека настаните се одвивале ноќе, иако релевантен, не може да се земе како доволен, во отсуство на било какви објективни докази, да го оправда уверувањето на полицијата дека првиот жалител бил опасен криминалец (види став 61 погоре). Конечно, полицијата можела да утврди, врз основа на регистрациските таблички на возилото, кои не биле пријавени за украдени, кој е идентитетот на сопственикот на возилото и неговата адреса, како и оние на првиот жалител. Наведеното, заедно со отсуството на закана по живот и тело откако ја поминал втората блокада (види став 69 погоре), е доволно да го наведе Судот да заклучи дека употребата на потенцијално смртоносна сила против првиот жалител, чие однесување е секако неодговорно и подложно на критика, не била апсолутно нужна за негово апсење.

72. Конечно, Судот забележува дека пукањето и на М.Д. и на З.Г. не било проследено со предупредувачки истрели, како што побарува и меѓународното и домашното право (види ставови 42 и 44 погоре) како и праксата на Судот (види *Giuliani and Gaggio v. Italy* [GC], бр.23458/02, § 177, ECHR 2011 (извадоци)). Ниту пак беше презентиран аргумент дека

предупредувачките истрели биле, при тие околности, невозможни или несоодветни на друг начин.

73. Наспроти оваа позадина, Судот заклучува дека во односниот случај, употребата на потенцијално смртоносна сила не била апсолутно потребна во смисла на членот 2 став 2 од Конвенцијата. Според тоа, првиот жалител бил жртва на повреда на овој член во неговиот суштински аспект.

2. Во врска со наводното малтретирање на првиот жалител за време на неговото апсење

(а) Поднесоци на страните

74. Владата поднела дека првиот жалител бил повреден во инцидентот кој следел откако било запрено неговото возило, кога тој се противел на апсењето преку одбивање да излезе од возилото. Природата и локацијата на неговите повреди (црвенило на челото и црвенило и гребаници на долниот дел од грбот) сугерира дека тие биле нанесени кога полициските службеници го изнеле од возилото, му ја свиткале раката и го натерале да легне на земја. Според Владата, имало повеќе од дваесет полициски службеници кога жалителот бил сопрен и уапсен. При такви околности, било каков незаконски третман би бил забележан и спречен.

75. Првиот жалител повтори дека бил предмет на полициска бруталност. Тој посочи дека Владата не ја оспори лекарската потврда од 10 јуни 2009 (види став 13 погоре), која ги потврдила повредите што ги претрпел во рацете на полицијата.

(б) Оцена на Судот

76. Судот повторува дека членот 3 ги заштитува едно од најфундаменталните вредности на демократското општество. Тој ги забранува со апсолутни термини мачењето или нечовечното или понижувачко постапување или казнување (види *Labita v. Italy* [GC], бр.26772/95, § 119, ECHR 2000-IV; и *Gorgiev v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*,

бр.26984/05, § 67, 19 април 2012). Тој понатаму потсетува дека нечовечното постапување мора да има минимум ниво на тежина за да потпадне под опсегот на членот 3 (види *Jašar v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр.69908/01, § 47, 15 февруари 2007).

77. Судот потенцира дека, во врска со лице кое е под контрола на властите, секое потегнување кон физичка сила која не била строго неопходна поради неговото однесување, го намалува човековото достоинство и во принцип е повреда на правото поместено во членот 3 од Конвенцијата. Навистина, товарот на докажување е на властите да обезбедат задоволително и убедливо објаснување (види *Ertuğ v. Turkey*, бр.37871/08, § 27, 5 ноември 2013).

78. Браќајки се на конкретниот случај, Судот наоѓа дека неспорно првиот жалител претрпел одредени телесни повреди, кои биле забележани во лекарската потврда (види ставови 13 и 74 погоре). Владата не оспори дека тие повреди го достигнале минималното ниво кое се побарува според членот 3 од Конвенцијата, како и дека му биле нанесени на жалителот за време на неговото апсење на 10 јуни 2009 (откако го запрел возилото). Според тоа, Судот мора да одреди дали третманот на кој бил подложен првиот жалител е компатибилен со овој член, односно дали прибегнувањето кон физичка сила било строго неопходно и пропорционално (види *Subaşı and Çoban v. Turkey*, бр.20129/07, § 36, 9 јули 2013).

79. Судот забележува дека страните не спорат дека откако возилото било блокирано жалителот бил изнесен од него од страна на припадници на „Алфите“ (види ставови 12, 20, 26 и 28 погоре). Според Владата, тоа било така затоа што тој одбил да излезе од возилото како што му било наредено од засегнатите полициски службеници. Оваа верзија била заснована на изјавите на сведоци односно на службениците И.А. и .М.Б., кои биле директни учесници во обжалените настани. Очигледно, внатрешната истрага спроведена од страна на Министерството за внатрешни работи била исто така заснована, барем во одлучувачкиот дел, на докази

обезбедени од овие сведоци (види ставови 20 и 26 погоре). Судот, сепак, забележува дека не му беа презентирани други докази во поддршка на верзијата на настаните на Владата. Во оваа насока забележува дека ниту еден од дваесетте полициски службеници кои, како што вели Владата (види став 74 погоре) биле сведоци на апсењето на жалителот, продуцирале било каков доказ во оваа насока. Писмените изјави на полициските службеници поднесени во досието на случајот (види ставови 15-19 и 22 погоре) исто така не содржеле било каква информација во поглед на тоа дали жалителот се противел на неговото апсење. При такви околности, и во поглед на фактот дека фактите на спорот не биле предмет на било какво одлучување од страна на национален суд, Судот не смета дека Владата демонстрираше со убедливи аргументи дека употребата на сила, која резултираше со повредите на жалителот, била нужно неопходна и пропорционална. Според тоа, заклучува дека употребената сила била прекумерна и неоправдана во околностите.

80. Оттука, имало повреда на членот 3 на Конвенцијата во врска со третманот на кој бил подложен жалителот за време на неговото апсење и кое Судот смета дека било деградирачко во смисла на оваа одредба.

3. Наводното отсуство на ефикасна истрага

(a) Поднесоци на страните

81. Првиот жалител останал при тоа дека немало ефикасна истрага во врска со неговите наводи дека полицијата го ставила во ризик неговиот живот и дека лошо го третирала. Тој ја оспорил валидноста на одлуката на јавниот обвинител од 2013 (види став 34 погоре), наведувајќи дека била донесена ззаради постапката пред овој Суд и дека воопшто не му била доставена. Јавниот обвинител одбил да ги гони засегнатите полициски службеници, независно од тоа што делата за кои

тие биле обвинети во кривичната пријава се предмет на гонење по службена должност.

82. Владата тврдеше дека јавниот обвинител, со одлука донесена на 23 јануари 2013, ја одбил кривичната пријавата на првиот жалител врз основа на расположивите докази во досието поднесени против него. Горната одлука била донесена во контекст на правната рамка која му дава надлежности на обвинителот да гони кривични дела како и правата на жртвите да го превземат гонењето доколку јавниот обвинител донесе одлука да не гони. Во таа насока првиот жалител имал право да го превземе гонењето како субсидијарен тужител.

(б) Оцена на Судот

(i) Основни принципи

83. Онаму каде лицето ќе покрене основано тврдење дека претрпел третман спротивен на членовите 2 и 3 во рацете на полицијата или други слични државни агенти, овие одредби, читани заедно со општата должност на државата според членот 1 да “ги обезбеди на секој во нејзина надлежност правата и слободите определени во ... Конвенцијата“ бара по импликација дека треба да има ефективна официјална истрага. Таквата истрага би требало да може да доведе до идентификација и казнување на одговорните (види *El Masri v. Republic of Macedonia* [GC], бр.39630/09, § 182, ECHR 2012; *Boicenco v. Moldova*, бр.41088/05, § 120, 11 јули 2006; и *Makaratzis*, цитирана погоре, § 73).

84. Истрагата за сериозни наводи за малтретирање мора да биде брза и темелна. Брз одговор од страна на властите генерално се смета како основен за задржувањето на јавната доверба во нивното почитување на владеењето на правото и во спречувањето на појава на учество во или толерирање на незаконски акти. Властите секогаш мора да направат сериозен обид да откријат што се случило и не треба да се потпираат на брзи или неосновани заклучоци за да ја затворат својата истрага или да ги користат истите како

основа на своите одлуки. Било каков пропуст во истрагата кој ја намалува нејзината способност да ги утврди причината за повредите или идентитетот на одговорните лица ќе ризикува да не го достигне овој стандард (види *El Masri*, цитиран погоре, § 183; *Mikayil Mammadov v. Azerbaijan*, бр.4762/05, §§ 104 и 105, 17 декември 2009; *Makaratzis*, цитиран погоре, § 74; и *Boicenco*, цитиран погоре, § 123).

85. За една истрага да биде ефективна генерално се смета дека е нужно одговорните лица кои ја спроведуваат истрагата да бидат независни од оние кои се инволвирани во настанот. Независноста на истрагата имплицира не само отсуство на хиерархиска или институционална врска, туку исто така независност и во практина смисла (види *El Masri*, цитиран погоре, § 184; *Mikayil Mammadov*, цитиран погоре, § 102; и *Boicenco*, цитиран погоре, § 121).

86. Конечно, жртвата треба да има можност да учествува ефективно во истрагата, на еден или друг начин (*El Masri*, цитиран погоре, § 185).

(ii) Примена во односниот случај

87. Судот забележува дека на 14 јули 2009 првиот жалител поднел кривична пријава до јавниот обвинител против неидентификувани полициски службеници. Во поддршка на неговиот наод дека неговиот живот бил доведен во опасност и дека бил лошо третиран од страна на полицијата, тој поднел материјални докази кои биле во негов посед во тој период (види став 29 погоре). Последователно, тој му го дал на јавниот обвинител идентитетот на засегнатите полициски службеници, кои ги открил во меѓувреме (види став 31 погоре). Тоа, по оценка на Судот, е кредибилен навод за наводни повреди на правата од членовите 2 и 3 кои гарантираат истрага од страна на органите во согласност со барањата на овие членови. Страните не оспориле дека наводите на првиот жалител во тој период требало да се земат како веродостојни.

88. При такви околности, јавниот обвинител имал должност да истражи дали било сторено кривично дело. Сепак, тој не превзел никакви истражни дејствија, освен што побарал дополнителни информации од Министерството за внатрешни работи. Тој не направил обид да го испита првиот жалител, засегнатите полициски службеници или било кое друго лице кое би можело да обезбеди релевантни информации и да ги објасни фактите на случајот. Во одговор на барањето на јавниот обвинител, Министерството за внатрешни работи доставило копија од кривичната пријава која ја поднеле до јавниот обвинител против првиот жалител. Врз основа на таа информација, јавниот обвинител го информирал првиот жалител, по две години и два месеца откако ја примил кривичната пријава, дека нема основа да се сугерира дека полицајците сториле дело кое се гони по службена должност. Ова наоѓање не било поместено во формална одлука, туку во допис кој не содржел објаснување за било какви правни средства кои би му биле достапни на првиот жалител.

89. На 23 јануари 2013 истиот јавен обвинител (А.М.) го донел истиот заклучок и ја одбил пријавата на првиот жалител, овојпат со формална одлука, со поука дека може да го преземе гонењето како субсидијарен тужител. Оваа одлука во значителен дел била заснована на кривичната пријава, обвинението и доказите кои биле достапни за време на истрагата против првиот жалител. Судот забележува дека А.М. ја застапувал канцеларијата на обвинителството во кривичната постапка против првиот жалител (види став 37 погоре). По оценка на Судот, фактот дека истиот обвинител којшто поднел кривично обвинение против првиот жалител ја разгледувал неговата пријава фрла сомнеж на неговата непристрасност (види *Voicenco*, цитиран погоре, § 124). Во поддршка на тоа е и цврстата позиција што се однесува до вината на првиот жалител, која А.М. ја изразил во одлуката со која ја отфрлил пријавата на жалителот (види став 34 погоре).

90. Судот понатаму забележува, прво, дека оваа одлука била донесена повеќе од три ипол години по поднесувањето на кривичната пријава и откако случајот беше комунициран до одговорната Влада. Второ, истата е донесена врз основа на докази кои биле достапни по инцидентот – сепак Владата не достави објаснување зошто на обвинителот му било потребно толку време да одлучи дали да го процесуира случајот (види *mutatis mutandis*, *Sulejmanov v. the Republic of Macedonia*, бр.69875/01, § 51, 24 април 2008). Трето, оваа одлука била донесена главно врз основа на докази обезбедени од полицијата (види *ibid.*, и *El Masri*, цитиран погоре, §189). Конечно, истата не била доставена до првиот жалител. Во секој случај, Судот повторува дека жртвите на наводни повреди не треба да го превземаат гонењето на државните агенти. Ова е должност на јавниот обвинител, кој е посоодветно поставен во таа смисла (*Stojnšek v. Slovenia*, бр.1926/03, § 79, 23 јуни 2009, и *Otašević v. Serbia*, бр.32198/07, § 25, 5 февруари 2013).

91. Наспроти оваа позадина, Судот заклучува дека немало ефективна истрага за тврдењето на првиот жалител дека полицијата употребила животнoзагрозувачка сила и го малтретирала. Оттука, Судот наоѓа дека има повреда на членовите 2 и 3 од Конвенцијата во нивниот процедурален дел.

4. Наводна повреда на членот 13 земен во врска со членовите 2 и 3 од Конвенцијата

92. Имајќи ги во предвид основите на кои најде повреда на процедуралниот аспект на членовите 2 и 3, Судот смета дека не се покрева засебно прашање според членот 13 од Конвенцијата (види *Jašar*, цитиран погоре, § 62; *Sulejmanov*, цитиран погоре, § 55; и *Dželadinov and Others v. the Republic of Macedonia*, бр.13252/02, § 77, 10 април 2008).

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

93. Членот 41 од Конвенцијата пропишува:

“Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот и дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично задоволување.”

A. Штета

94. Првиот жалител барал 4.000 евра на име на материјална штета. Оваа сума ја претставува компензацијата која би му била доделена доколку обвинителството одлучело по неговиот случај. Тој исто така барал 50.000 евра на име на нематеријална штета за менталното страдање, болката и фрустрациите кои ги претрпел како резултат на наводните повреди.

95. Владата ги оспорила барањата на жалителот како неосновани, Тие понатаму навеле дека нема причинско-последователна врска помеѓу бараната штета и наводните повреди.

96. Судот не наоѓа причинско-последователна врска помеѓу утврдените повреди и бараната материјална штета од жалителот; од тие причини го отфрла ова барање. Сепак, смета дека првиот жалител мора да претрпел нематеријална штета како резултат на најдените повреди. Одлучувајќи на еднаква основа, му доделува 9.000 евра како нематеријална отштета, плус било која такса која би можела да биде наплатена.

B. Трошоци

97. Првиот жалител исто така побарувал 2.000 евра за трошоците кои ги поднел во врска со правното застапување пред домашните власти (пресметано според тарифникот на

Адвокатската комора) и 5.900 евра за оние пред Судот. Последната сума се однесува за правни трошоци за 200 часа на правна работа. Тој побарал било каков надомест по овој основ да се исплати на неговиот адвокат.

98. Владата ги оспорила горните побарувања како неосновани и прекумерни. Понатаму, тие навеле дека истите не се поткрепени со било какви поднесоци или документи.

99. Согласно праксата на Судот, жалителот има право на надомест на трошоци само доколку се покаже дека истите биле навистина и нужно сторени и се разумни во количината (види *Editions Plon v. France*, бр.58148/00, § 64, ECHR 2004-IV). Во односниот случај, со оглед на расположливиот материјал и горните критериуми, Судот смета дека е разумно да му се додели на првиот жалител 100 евра за домашната постапка и 850 евра за постапката пред Судот, плус било која такса која би можела да биде наплатена. Овие суми треба да се платат на банкарска сметка на застапникот на првиот жалител.

В. Затезна камата

100. Судот смета дека затезната каматна стапка треба да се заснова на стапката за позајмица на Европската централна банка, на која треба да и се додадат трипроцентни поени.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ СУДОТ,

1. *Прогласува*, едногласно, дека жалбата е допуштена по однос на првиот жалител и недопуштена по однос на вториот жалител,
2. *Смета*, со шест гласови наспроти еден, дека има повреда на членот 2 од Конвенцијата заради неоправдана употреба на потенцијално смртоносна сила против првиот жалител (суштински аспект),

3. *Смета, едногласно, дека има повреда на членот 3 од Конвенцијата заради деградирачкиот третман на првиот жалител во периодот на неговото апсење (суштински аспект),*
4. *Смета, едногласно, дека има повреда на членовите 2 и 3 од Конвенцијата заради пропустот на властите да спроведат ефикасна истрага за наводите на првиот жалител дека полицијата го ставила неговиот живот во опасност и го малтретирала (процедурален аспект),*
5. *Смета, едногласно, дека не е нужно да се испита жалбениот навод на првиот жалител за недостигот на ефикасно средство според членот 13 од Конвенцијата,*
6. *Смета, едногласно,*
 - (а) *дека одговорната држава треба да му ги плати на првиот жалител, во рок од три месеци откако пресудата ќе стане конечна согласно членот 44 став 2 од Конвенцијата, следниве суми, кои треба да се конвертираат во националната валута по стапка која е применлива на денот на исплатата:*
 - (i) EUR 9,000 (девет илјади евра), плус било која такса која би можела да биде наплатена, на име на нематеријална штета, (ii) EUR 950 (деветстотини и педесет евра), плус било која такса која би можела да биде наплатена, на име на трошоци, која треба да се плати на банкарската сметка на застапникот на првиот жалител,
 - (б) *по истекот на горенаведените три месеци до исплатата ќе биде исплатена обична камата на горните суми, по стапка еднаква на стапката за позајмица на Европската централна банка за односниот период, плус трипроцентни поени,*

КИТАНОВСКИ ПРОТИВ ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ПРЕСУДА

7. Го отфрла, едногласно, остатокот на барањето на жалителот за правична отштета.

Изработено на англиски јазик, и поднесено на писмено на 22 јануари 2015, согласно член 77 §§ 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Søren Nielsen
Секретар

Isabelle Berro-Lefèvre
Претседател

Согласно член 45 § 2 од Конвенцијата и член 74 § 2 Деловникот на Судот, издвоеното мислење на судија Дедов е во пирлог кон оваа пресуда.

I. B.L.
S.N.

ИЗДВОЕНО МИСЛЕЊЕ НА СУДИЈА ДЕДОВ

Жалам што не можам да се сложа со заклучокот на мнозинството дека има повреда на суштинскиот дел од членот 2 од Конвенцијата заради неоправдана употреба на потенцијална смртоносна сила против првиот жалител. Генерално, се согласувам со основното образложение на издвоеното мислење на судија Wildhaber, кон кое се приклучија судиите Kovler и Mularoni, кое беше во анексот кон пресудата *Makaratzis*. Дополнително, заклучокот на Судот е преуранет со оглед на тоа што кривичната постапка против жалителот не е завршена на национално ниво.

Но, останува неразрешено главното прашање: треба ли Судот да го охрабрува неодговорното и опасно однесување? Мојот одговор на ова прашање е не. Употребата на смртоносна сила се заснова на ставот 2 од членот 2, со цел да се изврши законско апсење, со оглед на тоа што жалителот одбил да го запре возилото заради рутинска инспекција. Уште повеќе, жалителот бил многу пијан и возел возило со прекумерна брзина, тој се качил на тротоарот и го загроил животот на полицискиот службеник, создавајќи ситуација во која полицајците требале да пукаат за да го запрат возилото откако тој веќе ја одминал втората блокада (властите употребиле две блокади како помалку екстреман метод). Било какви предупредувачки истрели оттука, би биле неефективни, жалителот го сопрел возилото само тогаш кога слушнал дека задниот прозорец бил скршен. Оттука, употребата на сила била апсолутно потребна.

Општо правило е дека возачката дозвола мора да биде повлечена доколку одредено ниво на алкохол биде пронајдено во крвта на возачот. Ова правило не се заснова на одредени околности на однесувањето на одреден возач, туку на општата претпоставка дека алкохолот сам по себе ги загрозува животите на другите. По моевидување, Судот треба да го третира овој ризик колку што е можно посериозно.

40KITANOVSKI v. THE FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA JUDGMENT -
SEPARATE OPINION

Тврдам дека правилно извршив
превод од англиски на македонски јазик.

Скопје, 26.03.2015 г.
Бр.27/2015

Овластен судски преведувач,
Жаклина Којчевска

I, the undersigned, hereby certify that the
foregoing is a true and correct translation
from English into Macedonian.

Skopje, 26.03.2015
No.27/2015

Authorised Court Translator,

(Zaklina Kojcevska)